

Łódź dn. 21.09. 2012 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej lek med. Witolda Reznera
pt. „Czynniki ryzyka chorób sercowo-naczyniowych a sposoby radzenia sobie ze stresem i kontrola emocji u osób objętych Programem Profilaktyki Chorób Układu Krążenia”

Promotor prof. dr hab. med. Józef Kocur.

Opracowana zgodnie z postanowieniem Rady Wydziału Lekarskiego w Łodzi.

Przedstawiona do oceny praca jest związana z ważnym problemem częstego występowania chorób układu krążenia w populacji, na podłożu zmian miażdżycowych oraz czynników ryzyka związanych z ich występowaniem. Choroby układu sercowo-naczyniowego pozostają nadal główną przyczyną przedwczesnej umieralności wśród mężczyzn i kobiet w Polsce, stanowiąc ważny problem medyczny i społeczny. W etiopatogenezę tych chorób zaangażowanych jest wiele czynników ryzyka ich rozwoju m.in. genetycznych, metabolicznych czy też związanych ze stylem życia czy dietą.

W badaniach nad etiopatogenezą chorób sercowo-naczyniowych coraz częściej podkreślana jest rola takich czynników jak przewlekły stres, występowanie zaburzeń depresyjnych towarzyszących tym chorobom, a także występowanie określonych cech osobowości oraz wpływ negatywnych czynników typu środowiskowego takich jak np. niski poziom wsparcia społecznego.

Właśnie tym zagadnieniom poświęcona jest praca badawcza lek. med. Witolda Reznera, który podjął się ustalenia jaki związek zachodzi pomiędzy dobrze poznanymi czynnikami ryzyka chorób układu krążenia (na podłożu miażdżycy) a kontrolą emocji i sposobami radzenia sobie ze stresem.

Układ rozprawy lek. med. Witolda Reznera jest zgodny z powszechnie przyjętymi zasadami redagowania prac naukowych i dostosowany do omawianych problemów i sposobów ich rozwiązywania. Praca doktorska lek med. Witolda Reznera liczy 144 stron maszynopisu i składa się z następujących części: wstęp, część badawcza podzielona na rozdziały cele i założenia pracy,

materiał i metody, wyniki, dyskusja, wnioski oraz piśmiennictwo, które zawiera 350 pozycji polskich i zagranicznych odpowiednio dobranych i prawidłowo zapisanych. Praca została podzielona na 6 rozdziałów i uzupełniona o streszczenie w języku polskim i angielskim oraz aneks z zastosowanymi skalami badawczymi (kwestionariuszem CISS oraz Kwestionariuszem Kontroli Emocji); nie zawiera wykazu spisu tabel i rycin.

We wstępie pracy autor charakteryzuje częstość występowania chorób sercowo-naczyniowych we współczesnym świecie jednocześnie odnosząc się do istotnych czynników ryzyka ich rozwoju. Omawia zagadnienia związane z powstawaniem zmian miażdżycowych podkreślając rolę procesu zapalnego w rozwoju miażdżycy oraz zmian funkcji śródbłonna i jego uszkodzenia w tym procesie. Podkreśla rolę nadciśnienia tętniczego jako głównego czynnika ryzyka rozwoju miażdżycy a także innych czynników.

W swoim opracowaniu Doktorant zwraca uwagę na rozwój zmian miażdżycowych w naczyniach zależnie od składu blaszki miażdżycowej i jej lokalizacji i wpływ na powstawanie różnorodnych następstw z tym związanych. W dalszej części opisuje czynniki ryzyka rozwoju chorób na tle miażdżycy uwzględniając ciekawe wyniki badań dotyczące wpływu diety i stylu życia, w tym wysiłku fizycznego na omawiane zagadnienia. Odnosi się też do współczesnych standardów dotyczących profilaktyki chorób sercowo-naczyniowych na podłożu zmian miażdżycowych, w tym zalecanych norm dotyczących profilu lipidowego i wartości ciśnienia tętniczego. Cytowane piśmiennictwo dotyczące tej problematyki jest adekwatne jednak warto byłoby aby autor w czasie realizacji publikacji związanych z tematem pracy doktorskiej zacytował również prace dotyczące wpływu tlenu azotu i jego roli w zakresie dysfunkcji śródbłonna oraz uwzględnił nowsze prace dotyczące epidemiologii depresji.

Zaletą pracy są ciekawe opisy rozdziałów: emocje i ich kontrola (rozdział 1.3) oraz radzenia sobie ze stresem (rozdział 1.4) a także znaczenia kontroli emocji i sposobów radzenia sobie ze stresem dla patogenezy chorób sercowo-naczyniowych na tle miażdżycy.

Celem rozprawy doktorskiej było zbadanie związków pomiędzy czynnikami ryzyka chorób sercowo-naczyniowych a parametrami kontroli emocjonalnej i wynikami pomiarów stylów radzenia sobie ze stresem, badanymi w grupie osób uczestniczących w programie profilaktycznym. Badaniami objęto 308 kobiet i mężczyzn w wieku 35-55 lat kwalifikowanych do badań spośród osób uczestniczących w „Programie Profilaktyki Chorób Układu Krążenia w NZOZ „Zdrowie” w Kielcach.

Założenia i cel pracy zostały przedstawione w sposób jasny. W części materiał i metody Doktorant scharakteryzował jasno czynniki włączenia badanej populacji osób do programu badawczego.

Badania mające na celu wykrycie czynników ryzyka chorób sercowo-naczyniowych wykonano za pomocą metod badania klinicznego jak i laboratoryjnych. Doktorant właściwie opisał stosowane narzędzia badawcze, w tym stosowane skale takie jak Kwestionariusz CISS Endlera i Parkera badający style radzenia sobie ze stresem oraz Kwestionariusz Kontroli Emocjonalnej Brzezińskiego a także zastosowane metody analizy statystycznej.

W rozdziale dotyczącym wyników badań własnych Doktorant dokonał analizy parametrów dotyczących sposobów radzenia sobie ze stresem oraz kontroli emocji u badanych osób. Opisał też profil klasycznych czynników ryzyka chorób sercowo-naczyniowych na tle miażdżycy i określił związki pomiędzy tymi parametrami a badanymi cechami dotyczącymi sposobów radzenia sobie ze stresem i kontrolą emocji w badanej grupie osób.

Przedstawił wyniki w 27 czytelnych tabelach, 23 wykresach i 1 rycinie. Do opracowania danych Doktorant zastosował metody opisowe i metody wnioskowania statystycznego dokonując wnikliwej analizy uzyskanych wyników badań.

W Rozdziale piątym zawarł omówienie i dyskusję wyników w odniesieniu do innych badań zgodnie z cytowanym piśmiennictwem. W zakończeniu podsumowania Doktorant zwrócił uwagę na możliwości praktycznego zastosowania uzyskanej wiedzy dotyczącej kontroli emocji oraz modeli radzenia sobie z trudnościami w profilaktyce i terapii chorób sercowo-naczyniowych.

Na podstawie przeprowadzonych badań Doktorant przedstawił 5 wniosków:

1. Charakterystyka badanej grupy pod względem obecności i nasilenia głównych czynników ryzyka chorób układu krążenia była niekorzystna przy czym korzystniejsza u kobiet niż mężczyzn
2. W badanej grupie ujawniono dwa profile strategii radzenia sobie ze stresem i kontroli emocji: profil radzenia skierowany częściej na zadanie a rzadziej na emocje i unikanie z wysoką kontrolą ekspresji, odpornością emocjonalną i motywacją racjonalną, a także wyższym progiem pobudliwości emocjonalnej i niższą kontrolą sytuacji wywołującej emocje oraz profil przeciwny. Pierwszy z nich był bardziej charakterystyczny dla mężczyzn, drugi dla kobiet, przy czym wyniki układały się według dwóch opisanych modeli również w grupach jednolitych pod względem płci
3. Charakterystyczny dla płci żeńskiej model radzenia sobie ze stresem i kontroli emocji był wśród mężczyzn związany z korzystniejszym profilem metabolicznych czynników ryzyka miażdżycy takich jak: BMI, poziom lipidów i stężenie glukozy.
4. Wśród kobiet nie stwierdzono związków pomiędzy profilem psychologicznym a metabolicznym, za wyjątkiem unikowego radzenia sobie ze stresem. Mogło to wynikać z niższego poziomu

czynników ryzyka i korzystniejszej konfiguracji parametrów dotyczących radzenia sobie ze stresem i kontroli emocji w tej grupie.

5. Układ badanych parametrów psychologicznych, który związany był z korzystnymi wskaźnikami metabolicznymi, nie wiązał się w badanych grupach wiekowych z korzystnymi zachowaniami zdrowotnymi, takimi jak: wysoka aktywność fizyczna czy brak palenia papierosów.

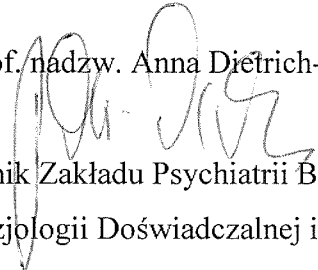
Stwierdzam, że układ rozprawy jest zgodny z powszechnie przyjętymi zasadami redagowania prac naukowych i dostosowany do omawianych problemów i sposobów ich rozwiązywania. Lek med. Witold Reznar prawidłowo zaplanował i przeprowadził swoje badanie. We wstępie rozprawy i dyskusji Doktorant przedstawił wyniki badań oraz dokonał porównania uzyskanych wyników badań własnych z innymi wynikami na podstawie cytowanego piśmiennictwa, dowodząc znajomości tematu. Jednak z obowiązku recenzenta należy wypomnieć o zbyt ogólnikowym określeniu niektórych stwierdzeń i niezbyt precyzyjnym zastosowaniu niektórych terminów a także drobnych błędach związanych z pisaniem tekstu. Niemniej nie umniejsza to wartości merytorycznej pracy. Badania niewątpliwie były czasochłonne i wymagały znacznego nakładu pracy.

Podsumowując uważam, że przeprowadzenie badań podjętych przez lek med. Witolda Reznara mających na celu ustalenie związków między czynnikami ryzyka chorób sercowo-naczyniowych a parametrami takimi jak kontrola emocji i style radzenia sobie ze stresem ma istotne znaczenie poznawcze, a wyniki mogłyby znaleźć zastosowanie w profilaktyce i terapii osób z czynnikami ryzyka chorób sercowo-naczyniowych.

Wnioski

Uważam, że praca doktorska lek. med. Witolda Reznara spełnia kryteria stawiane rozprawom na stopień doktora nauk medycznych i przedstawiam Wysokiej Radzie Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi wniosek o dopuszczenie lek med. Witolda Reznara do dalszych etapów przewodu doktorskiego

Dr hab. n. med.- prof. nadzw. Anna Dietrich-Muszalska

Kierownik Zakładu Psychiatrii Biologicznej
Międzywydziałowej Katedry Fizjologii Doświadczalnej i Klinicznej
Uniwersytetu Medycznego w Łodzi